

Bogdan Brzuszek

Zobowiązanie wiernych świeckich do apostołstwa

Collectanea Theologica 42/3, 57-74

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O. BOGDAN BRZUSZEK OFM, WIELICZKA

ZOBOWIĄZANIE WIERNYCH ŚWIECKICH DO APOSTOLSTWA

Współcześni teologowie katoliccy są zasadniczo zgodni, że istnieje apostołat właściwy tylko wiernym świeckim, który jest uczestnictwem w posłannictwie apostołskim całego Kościoła mocą charakterów i łask sakramentalnych chrztu i bierzmowania¹. Ponadto, że apostołat ten może być realizowany w formie wolnej w codziennym życiu wiernych i w formie zorganizowanej aktem prawnym hierarchii².

W niniejszym artykule spróbujemy zapoznać się z argumentacją współczesnych teologów katolickich uzasadniającą, że sakramenty chrztu i bierzmowania nie tylko dają udział w apostołacie Kościoła, ale również zobowiązują wszystkich chrześcijan do jego realizacji. Postaramy się także dać odpowiedź na pytanie: w jakim zakresie, kiedy i w jakim stopniu wierni są zobowiązani apostołować? Zapoznamy się również ze stanowiskiem II Soboru Watykańskiego na ten temat.

I. Chrzest i bierzmowanie jako źródła zobowiązania wiernych świeckich do apostołstwa

Teologia Akcji Katolickiej, praktycznie biorąc, uznawała dwa źródła uzdolnienia i zobowiązania apostołskiego wiernych świeckich: 1° źródło wewnętrzne, jakim jest chrzest i bierzmowanie udzielające

¹ Artykuł jest częścią rozprawy doktorskiej pt. *Nauka współczesnych teologów katolickich o chrzcie i bierzmowaniu jako podstawie apostołstwa wiernych świeckich (od „Mystici Corporis” do II Soboru Watykańskiego)*, napisanej na seminarium dogmatycznym pod kierunkiem ks. prof. dra Wincentego Granata.

² Zob. O. Semmelroth, *Die Kirche als Ursakrament*, Frankfurt a. Main 1953, 234; E. Schillebeeckx, *Le Christ, sacrement de la rencontre de Dieu*, Paris 1960, 200—203; K. Rahner, *Über das Laienapostolat*, w: *Schriften zur Theologie*, t. II, Einsiedeln³ 1958, 339—373; tenże, *Sakramentale Grundlegung des Laienstandes in der Kirche*, w: *Schriften zur Theologie*, t. VII, Einsiedeln 1966, 330—350.

charakterów i łask sakramentalnych, a zwłaszcza nadprzyrodzonej miłości; 2° źródło zewnętrzne, tj. mandat czyli akt prawny hierarchii³. Tymczasem współcześni teologowie zgodnie wykluczają akt prawny jako podstawę obowiązku apostołskiego wiernych świeckich. Jedni stwierdzają to wprost, a inni pośrednio. Na przykład J. Hamer pisze: „Mandat nie stwarza obowiązku apostołatu, (...) gdyż ten jest wcześniejszy od mandatu”⁴. Podobnie jasno formułuje swój pogląd F. Klostermann: zobowiązanie do apostołatu powszechnego, wiernych nie pochodzi z zewnątrz od hierarchii, to znaczy od przekazanego przez nią mandatu, ale jego podstawą i źródłem są już sakramenty chrztu i bierzmowania, a ściślej mówiąc, charakter i łaski sakramentalne otrzymane w tych sakramentach⁵. Także Y. Congar, czołowy współczesny teolog apostołatu wiernych świeckich, stwierdza krótko bez bliższych uzasadnień: „Nikt nie może zaprzeczyć, że apostołat obowiązuje wszystkich chrześcijan na mocy konsekracji otrzymanej w sakramencie chrztu i z tytułu miłości, które są istotnymi wartościami chrześcijanina”⁶. Tego samego zdania jest również K. Rahner: „Sakramentalna konsekracja i pełnomocnictwo ustanawiają, uzdolniają i zobowiązują także każdego chrześcijanina do czynnej współodpowiedzialności za Kościół i do apostołatu wewnątrz i na zewnątrz Kościoła”⁷. Już chrzest i bierzmowanie, bez żadnego dodatkowego mandatu, uprawniają i zobowiązują chrześcijan, aby dawali świadectwo swojej wierze i zabiegali o zbawienie bliźnich⁸. Podobne ogólne stwierdzenia można znaleźć i u innych teologów, na przykład u C. Dillenschneidera, który stwierdza, że ochrzczony i bierzmowany ma prawo i obowiązek pełnić apostołat właściwy wiernym świeckim już na mocy charakterów otrzymanych w chrzcie i bierzmowaniu, pozostając w zwykłym posłuszeństwie hierarchii w sprawach wiary, życia i kierownictwa chrześcijańskiego⁹.

Wprawdzie już ta jednomysłność ma swoją wymowę, ale teologowie, przynajmniej niektórzy, nie poprzestają na tych ogólnych stwierdzeniach, lecz dążą do ich uzasadnienia. Czynią to przede wszystkim K. Rahner i F. Klostermann.

³ Zob. R. Spazzi, *Il laicato nella Chiesa*, w: *Problemi e orientamenti di teologia dommatica*, Milano 1957, t. 1, 330, 335, 348; tenże, *La missione dei Laici*, Roma² 1952.

⁴ *L'Eglise est une communion*, Paris 1962, 150.

⁵ *Das christliche Apostolat*, Innsbruck 1962, 273, 495, 551, 556, 589.

⁶ *Jalons pour une théologie du laicat*, Paris 1953, 592.

⁷ *Sakramentale Grundlegung des Laienstandes in der Kirche*, w: *Schriften*, t. VII, 333.

⁸ Tenże, *Über das Laienapostolat*, w: *Schriften*, t. II, 360.

⁹ *Le dynamisme de nos sacrements*, Paris 1964, 71.

1. Nowy byt chrześcijanina w Chrystusie i w Kościele

Punktem wyjścia w dowodzeniu obu tych teologów jest byt, czyli egzystencja chrześcijanina jako takiego, którą ten otrzymuje w Chrystusie i Kościele za pośrednictwem sakramentów chrztu i bierzmowania. Chrześcijanie zjednoczeni z Chrystusem i tym samym wcieleni w Kościół przez sakramenty inicjacji, nie tylko są jego członkami w pojęciu organizacji utworzonej przez człowieka, ale każdy z nich z osobna i wszyscy razem „są Kościołem”. Wartości, które wnoszą sakramenty nie są tylko jakimś dodatkiem do natury człowieka, ale ją przenikają i przekształcają, tworząc nowy byt w Chrystusie, a tym samym w Jego Mistycznym Ciele jakim jest Kościół. Właśnie ten nowy byt człowieka w Chrystusie jest źródłem obowiązku apostołskiego, który teologowie utożsamiają z życiem chrześcijańskim.

a) Treść stanowiąca istotę rzeczy, pisze K. R a h n e r, którą zwykło się określać mianem zasada (*Prinzip*) — w wypadku, gdy na mocy posiadanej wolności może ona być szanowana lub lekceważona — zawiera także wymagania skierowane do ludzi, czyli zobowiązującą normę moralną¹⁰. Z jednej strony, ciągnie dalej K. R a h n e r, można powiedzieć, że każda zasada (*Prinzip*) jest równocześnie normą w porządku bytowania i zobowiązującą normą w porządku działania, a więc normą moralną, która jest zarazem nakazem (*Imperativ*)¹¹. Z drugiej strony nie można poprzestać na tym i należy wyróżnić nakaz (*Imperativ*) od normy moralnej (*Sollensgesetz*). Ogólne zasady wyrażające strukturę bytu, w tym wypadku człowieka, mogą być przełożone na wymagania, żądania, maksymy zgodne z naturą i prawem istnienia bytu. Zdania wyrażające takie wymagania (*Sollen*) można nazwać nakazem (*Imperativ*), który różni się istotnie od zasad moralnych (*Sollensprinzipien*)¹².

Wierni świeccy, którzy „są Kościołem” mają właśnie taki nakaz (*Imperativ*) głoszenia Ewangelii i nauki Kościoła oraz tworzenia konkretnego programu chrześcijańskiego działania¹³. Tego nakazu, czyli mandatu w żadnym wypadku nie mogą oni oczekiwać od hierarchii, gdyż nakaz ten jako chrześcijanie i członkowie Kościoła noszą w sobie, a więc mogą go jedynie oczekiwać od własnego sumienia i od Boga¹⁴. Między innymi do zadań wiernych świeckich należy także odkrycie tego nakazu i propagowanie go, czyli uświa-

¹⁰ *Prinzipien und Imperative, wi Das Dynamische in der Kirche*, Freiburg i. Br. 1958. 15.

¹¹ *Tamże*, 15.

¹² *Tamże*, 15, 17, 18.

¹³ *Tamże*, 35.

¹⁴ *Tamże*, 36.

damianie o jego istnieniu innych. Nigdy nie mogą się oni zadowolić stwierdzeniem, że wypełniają obowiązki chrześcijan, ponieważ żyją zgodnie z autorytatywnie głoszonymi zasadami¹⁵.

b) F. Klostermann wychodzi od twierdzenia, że wszelkie działania pochodzą od bytu i są ku niemu skierowane. Podstawą zaś porządku moralnego, który reguluje działanie ludzi, jest byt samego Boga i pochodzące od niego byty stworzone. Czyli, mówiąc innymi słowy, działać moralnie, to działać zgodnie z bytem niestworzonym i zgodnie z zamierzonym przez Boga porządkiem bytów stworzonych¹⁶. Tak więc można powiedzieć, że byt chrześcijanina jest podstawą moralnego obowiązku. Z nowego bytu, który chrześcijanin otrzymuje w Chrystusie i w Kościele, wypływają dla niego następujące zadania: 1° przyjąć i rozwinąć zaofiarowane w Chrystusie życie Boże; 2° uczestniczyć w oddawaniu przez Chrystusa chwały Bogu; 3° budować Królestwo Chrystusowe w Kościele i świecie. Każdy z tych kręgów zadań zawiera obowiązek apostołatu, czyli obowiązek działania w zakresie i zgodnie z uprawnieniami, które chrześcijanin otrzymał w sakramentach chrztu i bierzmowania, tj. w zakresie funkcji kapłańskiej, profetycznej i królewskiej¹⁷.

Na tej podstawie Klostermann wyciąga wniosek, że zobowiązanie do apostołatu ma swe źródło w wewnętrznej podstawie bytu chrześcijanina jako takiego, to jest w przyczynie formalnej apostołatu, którą jest konsekracja otrzymana w chrzcie i bierzmowaniu¹⁸.

To samo, choć w wielkim skrócie, wyraża A. Sustar: „Posłannictwo i zobowiązanie do apostołatu wynika po prostu z egzystencji chrześcijańskiej (*Christsein*) wiernego świeckiego. W chrzcie i bierzmowaniu wierny świecki otrzymuje egzystencjalne zobowiązanie, od którego nie może się uchylić”¹⁹.

W tym świetle stają się w pełni zrozumiałe ogólne wypowiedzi teologów, które przytoczyliśmy na początku, a także powszechnie znana teza K. Rahnera: „Być chrześcijaninem i być apostołem to w gruncie rzeczy to samo”²⁰.

Dalsze wypowiedzi tych i innych teologów są już tylko rozwinięciem i wyjaśnieniem tego, cośmy powiedzieli wyżej, a różnią się one między sobą jedynie punktem wyjścia w rozumowaniu.

¹⁵ Tamże, 35.

¹⁶ *Das christliche Apostolat*, 542.

¹⁷ Tamże, 542; por. Pius XII, Encyklika *Mystici Corporis*, AAS 35 (1943) 214, 249.

¹⁸ *Das christliche Apostolat*, 542.

¹⁹ A. Sustar, *Der Laie in der Kirche*, w: *Fragen der Theologie heute*, wyd. J. Feiner, J. Trütsch, F. Böckle, Einsiedeln² 1958, 540.

²⁰ *Sendung und Gnade. Beiträge zur Pastoraltheologie*, Innsbruck³ 1961, 396; tłum. pol. A. Morawska, *O możliwości wiary dzisiaj*, Kraków 1965, 245.

2. Zjednoczenie z Chrystusem i członkostwo Jego mistycznego Ciała

a) Chrześcijanin otrzymuje nowy byt w chrzcie (i bierzmowaniu) przez zjednoczenie z Chrystusem. Chrzest niejako przyodziewa człowieka w Chrystusa, czyli wprowadza pod wpływ Jego Ducha, który ożywiając, sprawia, że wierni tworzą z Chrystusem jedno Ciało. Chrystus przebywa w nich jako życie, jako wewnętrzne źródło działania. Chrystus żyje w wiernych, a wierni w Chrystusie. I właśnie to zjednoczenie i upodobnienie się do Chrystusa domaga się od wiernych, aby stawali się drugim Chrystusem, aby żyli i działali jak drugi Chrystus²¹. To zjednoczenie domaga się także aktywnego udziału i współpracy w Jego zbawczym posłannictwie. Tak bowiem jak związki chrześcijan z Osobami Bożymi za pośrednictwem Chrystusa polegają na ciągłej wymianie, tj. na darach i ich przyjmowaniu, tak też chrześcijanie otrzymują misję dzielenia się z innymi ludźmi darami, które otrzymali²².

b) Chrzest jednocząc człowieka z Chrystusem, czyni go zarazem członkiem Jego mistycznego Ciała czyli Kościoła. Właśnie to członkostwo domaga się współodpowiedzialności i współpracy, jak wykazuje za encykliką *Mystici Corporis* Klostermann, w budowaniu tego Ciała Chrystusowego. Tak jak w innych organizmach, tak też pomiędzy członkami mistycznego Ciała musi panować wspólnota interesów, która wyraża się we wzajemnym udzielaniu sobie życia (por. Rz 12, 15). Każdy z członków musi być pomocny drugiemu, każdy musi ze swej strony ciągle dawać. Nikt tam nie może być bezużyteczny. Nadprzyrodzone życie, które każdy z członków otrzymuje w mistycznym Ciele, a które wysłużył sam Chrystus Pan, mają oni dalej przekazywać innym²³.

c) Wierni świeccy są zobowiązani nie tylko do apostołatu we wspólnocie, wśród swoich współbraci w Chrystusie, ale są posłani do wszystkich innych ludzi, a także są obdarzeni misją uświęcania świata. Wyraziście to ukazują teologowie patrzący na Kościół jako prasakrament, tj. O. Semmelroth, E. Schillebeeckx i K. Rahner. Kościół, który tworzą także wierni świeccy, jest znakiem zbawienia, czyli sakramentem Chrystusa w świecie. Człowiek, mówi K. Rahner, przyjmując przez chrzest łaskę i stając się członkiem Kościoła, który jest historyczną i społeczną oprawą

²¹ E. Mersch, *Morale et Corps Mystique*, Bruxelles⁴ 1955, 107; Th. Camelot, *Spiritualité du baptême*, Paris 1960, 141; B. Neunheuser, *Taufe*, LThK 9 (1964) 1319; L. Sartori, *Il Battesimo nella Teologia attuale*, Studia Patavina 7 (1960) 39; Y. Congar, *Esquisses du mystère de l'Eglise*, Paris 1966, 22—23.

²² P. Ranwez, *La confirmation constitutive d'une personnalité au service du Corps mystique du Christ*, Lumen Vitae 9 (1954) 20.

²³ F. Klostermann, *Das christliche Apostolat*, 273, 551.

łaski Chrystusowej w świecie, równocześnie z tą łaską Kościoła przyjmuje obowiązek i zdolność uczestniczenia w posłannictwie Kościoła. Przez ten akt chrześcijanin przyjmuje obowiązek objawiania w świecie widzialnym i historycznym łaski Bożej²⁴. Kościół zaś spełnia swoje zadania, kiedy rzeczywiście jest wtargnięciem łaski w świat, w historię, w życie społeczne człowieka. A to, co odnosi się do Kościoła, dotyczy także każdego chrześcijanina. Chrześcijanie w żadnym wypadku nie mogą być tylko posiadaczami łaski, ale ma się ona przez nich objawiać w świecie²⁵. Życie chrześcijan będzie rzeczywiście objawieniem łaski Chrystusowej w świecie, będzie motywem wiary dla innych, kiedy sami będą żyli nią na codzień, kiedy ją przyjmą i rozwiną w sobie²⁶.

Każdy chrześcijanin ma więc obowiązek pracy nad sobą samym, apostołowania wśród członków Kościoła, a także zobowiązany jest do pełnienia zbawczej misji Chrystusa i Jego Kościoła względem wszystkich ludzi i względem świata.

3. Uczestniczenie w funkcjach Chrystusa i Kościoła

Do tych samych wniosków dojdziemy, kiedy na problem zobowiązania do apostołstwa spojrzysz od strony trzech funkcji, w których chrześcijanin uczestniczy przez chrzest i bierzmowanie. Na mocy konsekracji otrzymanej w chrzcie i bierzmowaniu wierni świeccy uczestniczą w funkcjach kapłańskiej, profetycznej i królewskiej. Właśnie ten udział w funkcjach mesjańskich Chrystusa jest treścią bytu chrześcijanina i on to stanowi o tym, co się zwykle określa mianem *christianitas*. Można więc powiedzieć, że nowy byt w Chrystusie i Kościele jest uczestniczeniem przez charaktery i łaski sakramentalne chrztu i bierzmowania w wyżej wymienionych trzech funkcjach²⁷. Tak więc każdy chrześcijanin, niezależnie od kościelnych autorytetów, jest wezwany i zobowiązany do spełnienia aktów funkcji kapłańskiej, profetycznej i królewskiej. Udział we funkcji kapłańskiej zobowiązuje do aktów kultu, do życia sakramentalnego, do oddawania wraz z Chrystusem chwały Bogu Ojcu, które to akty z natury swej są świadectwem. Funkcja profetyczna daje prawo

²⁴ Teologowie ci o uzdolnieniu i zobowiązaniu traktują jednocześnie. Zob. K. Rahner, *Sakramentale Grundlegung des Laienstandes in der Kirche*, w: *Schriften*, t. VII, 335; por. tenże, *Priesterliche Existenz*, w: *Schriften*, t. III, 310.

²⁵ Zob. K. Rahner, *Sakramentale Grundlegung des Laienstandes in der Kirche*, w: *Schriften*, t. VII, 335.

²⁶ Zob. E. Schillebeeckx, *Le Christ, sacrement de la rencontre de Dieu*, 241 n.

²⁷ Y. Congar, *Jalons pour une théologie du laïc*, 296.

i zobowiązuje do dawania świadectwa Chrystusowi słowem i czynem. Realizować zaś funkcję królewską, to znaczy żyć wolnością dzieci Bożych, to szerzyć Królestwo Chrystusowe w świecie. Słusznie więc teologowie określają charakter sakramentalny jako *signum obligativum*²⁸.

W świetle tego widzimy, że nie miał racji I. Backes, typowy przedstawiciel teologii Akcji Katolickiej, który utrzymywał: „Ponieważ w apostołstwie nie chodzi o akty kultu, dlatego nie można apostołatu wiernych świeckich wyprowadzać z powszechnego kapłaństwa, ale za jego podstawę należy uważać łaskę synostwa Bożego, zobowiązującą chrześcijan do miłości bliźniego, oraz mandat urzędu nauczycielskiego i pasterskiego Kościoła”²⁹.

4. Uczestniczenie w łasce Chrystusa

Prawdą jest jednak, o czym niejednokrotnie już wspominaliśmy, że i łaska zobowiązuje do apostołstwa. Wynika to przede wszystkim z natury daru, jakim jest łaska sakramentalna.

a) Tajemnica, pisze G. Philips, którą otrzymujemy jest zarazem pełna i niepełna, czyli można powiedzieć, że ma ona charakter progresywny. Wierny winien ją przyjąć i wnikać w nią coraz głębiej³⁰. Jeśli bowiem Bóg chce być naszym Bogiem i Ojcem, to powinniśmy Mu pozwolić Nim być bez zastrzeżeń, aż się stanie „wszystkim we wszystkim”. Wcielenie wprowadzić się dokonało, ale ma się ono dokonać również w nas. Właśnie Kościół, w którym jest sfera grzechu i sfera świętości, w kapłanach i wiernych świeckich ma się stać bardziej Kościołem. To wszystko dla człowieka jest darem, ale darem, który zarazem jest wezwaniem, czyli, jak mówią niemieccy teologowie, „darem” (*Gabe*) i „zadaniem” (*Aufgabe*), albo — „oznajmieniem” (*indicatif*) i „przykazaniem” (*imperatif*). Chrześcijanie muszą jednak pamiętać, że chociaż dar domaga się od wszystkich działania, to jednak jego realizacja jest osiągalna jedynie mocą samego daru. Być zatem chrześcijaninem, to oddać się z ufnością Chrystusowi i pracować ze wszystkich sił, ponieważ dar jest dynamiczny i zbawczy. Chrześcijanin jest przemieniony, ale ma się dalej przekształcać; chrześcijanin wierzy, ale ma swą wiarę ciągle pogłębiać³¹.

b) A. M. Roguet, w oparciu o teksty Pisma świętego, mówi

²⁸ Zob. B. Fraigneau-Julien, *L'Eglise et le caractère sacramentel selon M. J. Scheeben*, Paris 1958, 231; B. Durst, *De characteribus sacramentalibus expositio methodologico-speculativa*, Roma 1924, 31.

²⁹ *Das allgemeine Priestertum. Spekulative Darlegung*, Trierer theologische Zeitschrift 56 (1947) 219.

³⁰ *Les laïcs dans le mystère de l'Eglise*, w: *Problemi scelti di teologia contemporanea*, Roma 1954, 178.

³¹ *Tamże*, 178.

o „zaangażowaniu” wiernych przez chrzest, nadając temu pojęciu znaczenie ontologiczne. Słowo „zaangażowanie” zanim oznacza akt woli, przyrzeczenie lub przysięgę, wyraża najpierw jakąś rzeczywistość³². Jeśli więc mówimy, że chrzest angażuje, to stwierdzamy, że wprowadza on człowieka w rzeczywistość, która istnieje przed nim, w tajemnice, które go przewyższają, w życie, którego dynamizm porywa. Chrzest angażuje w to, co ma przyszłość, co domaga się rozwoju. Chrzest jest bowiem darem Boga, który domaga się od człowieka odpowiedzi³³.

c) Powyższe wypowiedzi teologów znajdują solidną podstawę w encyklice Piusa XII *Mystici Corporis*, mianowicie: „(Zbawiciel) umierając na krzyżu, darował Kościołowi swemu, bez żadnego z jego strony udziału, niezmierny skarb odkupienia, ale kiedy chodzi o podział tego skarbu, wówczas daje on swej nieskalanej Oblubienicy nie tylko uczestnictwo w dziele uświęcenia, lecz pragnie by to dzieło powstawało także przy jej współpracy. Zaiście straszliwa to tajemnica,... że zbawienie wielu zależy od modlitw i dobrowolnych umartwień członków mistycznego Ciała, podejmowanych przez nich w tej intencji, oraz od pomocnej współpracy pasterzy i wiernych, a zwłaszcza ojców i matek rodzin, którą oni Boskiemu Zbawicielowi służyć winni”³⁴.

d) Dary, które chrześcijanin otrzymuje w sakramentach chrztu i bierzmowania, to także wiara, nadzieja i miłość. Apostolat oparty na charakterach sakramentalnych i łasce chrztu i bierzmowania jest identyczny z życiem chrześcijańskim, stąd też prosty wniosek, iż do apostolatu zobowiązują wiernych świeckich także cnoty chrześcijańskie, a zwłaszcza przykazanie miłości³⁵.

Do apostolatu zobowiązuje wiernych świeckich wiara, która „jednoczy nas między sobą z naszą boską Głową”³⁶. „Pierwsze apostołskie zobowiązanie, pisze F. Klostermann, wypływa z boskiej cnoty wiary, która, będąc sama w sobie potężną, w człowieku musi być czynem, ponieważ „sprawiedliwy z wiary żyje” (Gal 3, 11)”³⁷.

Jak przez wiarę zbliżamy się na tej ziemi do Boga jako do źródła prawdy, tak przez cnotę nadziei chrześcijańskiej pożądamy Go jako źródła szczęśliwości. Nadzieja nasza nie może się sprowadzać do pragnienia zbawienia tylko dla siebie, ale ma być źródłem apostoł-

³² *Que signifient les engagements du baptême et la profession de foi?*, w: *Communión solennelle et profession de foi*, Paris 1957, 142.

³³ *Tamże*, 142.

³⁴ AAS 35 (1943) 213; por. też. s. 241.

³⁵ Zob. F. Klostermann, *Das christliche Apostolat*, 857.

³⁶ Pius XII, Encyklika *Mystici Corporis*, 227 n.

³⁷ *Das christliche Apostolat*, 544.

skiego wysiłku, gdyż „w domu Ojca mego mieszkań jest wiele” (J 14, 2)³⁸.

Wraz z miłością, która zaistniała w Chrystusie, a którą otrzymujemy jako dar przez wiarę, otrzymujemy dwa wielkie przykazania (*imperatifs*): miłości Boga i bliźniego. Otrzymujemy nakaz działania w łasce ku Bogu, czy serdecznego zwrotu ku Niemu, nakaz wyznawania wiary w podwójnym tego słowa znaczeniu, tj. chwały i świadectwa. Tej miłości chrześcijanina do Boga i Chrystusa winna odpowiadać miłość względem bliźnich, gdyż tym mocniej chrześcijanie zjednoczą się z Bogiem i Chrystusem, im bardziej będą zjednoczeni między sobą, czyli im bardziej będą się troszczyć o siebie wzajemnie. Miłość, którą otrzymujemy w Chrystusie niesie więc ze sobą nakaz miłości i miłosierdzia w stosunku do bliźnich, nakaz pokornej służby w miłości, ponieważ tajemnica Chrystusa objawia się w naszych bliźnich³⁹. Cnota i przykazanie miłości chrześcijańskiej zobowiązuje wszystkich chrześcijan do troski i pracy apostołskiej, by Boga znali, posiadali i miłowali wszyscy ludzie, by Królestwo Chrystusowe urzeczywistniało się w świecie. Słusznie zauważa F. K l o s t e r m a n n, że nawet miłość samego siebie zobowiązuje do apostołstwa, ponieważ zobowiązuje do rozwijania własnych uzdolnień społecznych⁴⁰. K. R a h n e r i E. S c h i l l e b e e c k x zwracają zaś uwagę, iż miłość nadprzyrodzona, która jest także źródłem obowiązku apostołskiego, zobowiązuje do traktowania innych ludzi jako swych bliźnich nie tylko w sprawach tego świata, ale też w sprawach zbawienia. Miłość bratnia jest bowiem wydarzeniem religijnym, a nie tylko etycznym. Miłość nie jest tylko wartością świecką, ale także nadprzyrodzoną, która ma się wcielać w rzeczywistość świata⁴¹.

5. Stanowisko II Soboru Watykańskiego

Nauka Vaticanum II o zobowiązaniu wiernych świeckich do apostołstwa, jest jasna: „Apostolstwo świeckich jest uczestnictwem w samej zbawczej misji Kościoła i do tego właśnie apostołstwa sam Pan przeznacza wszystkich przez chrzest i bierzmowanie”⁴². Chociaż dokumenty soborowe mówią o przeznaczeniu (*deputantur*) lub powo-

³⁸ Pius XII, Encyklika *Mystici Corporis*, 228; F. K l o s t e r m a n n, *Das christliche Apostolat*, 545.

³⁹ Zob. Y. C o n g a r, *Jalons pour une théologie du laicat*, 251; F. K l o s t e r m a n n, *Das christliche Apostolat*, 545.

⁴⁰ Zob. *tamże*, 546; por. A. — M. R o g u e t, *Les sacrements signes de la vie*, Paris 1952, 113.

⁴¹ K. R a h n e r, *Über das Laienapostolat*, w: *Schriften*, t. II, 361; E. S c h i l l e b e e c k x, *L'amour vient de Dieu, La vie spirituelle* 88 (1953) 563n.

⁴² DA 3.

łaniu (*vocantur*) wiernych świeckich⁴³, to jednak słusznie komentatorzy zwracają uwagę, że terminy te wyrażają także zobowiązanie⁴⁴. Potwierdzają to zresztą inne teksty z konstytucji *Lumen gentium*, mianowicie z rozdziału o ludzie Bożym, gdzie wyraźnie jest mowa, iż sakramenty chrztu i bierzmowania zobowiązują wiernych do dawania świadectwa wierze, którą otrzymują za pośrednictwem Kościoła⁴⁵. Resztę wątpliwości usuwa tekst z dekretu *Apostolicam actuositatem*: „Obowiązek (*officium*) i prawo (*ius*) do apostołatu wierni świeccy otrzymują na mocy samego zjednoczenia swojego z Chrystusem”⁴⁶.

Możemy więc powiedzieć, że według soboru podstawą obowiązku apostołskiego wiernych świeckich jest ich nowy sposób bytowania w jedności z Chrystusem, nowe *esse* w Chrystusie, jakie osiągają przez wszczęcie za pośrednictwem chrztu i bierzmowania w Jego mistyczne Ciało czyli Kościół. Członkostwo Kościoła i zjednoczenie z Chrystusem jest równocześnie udziałem, mocą otrzymanej konsekracji przez charaktery sakramentalne, w trzech funkcjach: kapłańskiej, profetycznej i królewskiej; to także udział w łasce Chrystusowej, to synostwo Boże⁴⁷.

Członkostwo Kościoła domaga się czynu apostołskiego, gdyż Kościół z natury jest misyjny i jest „powszechnym sakramentem zbawienia”⁴⁸. Wierni świeccy w chrzcie nie tylko otrzymują dar wiary, ale wraz z nim wezwanie do świętości, które także domaga się służby Bogu i bliźniemu⁴⁹.

II. Zakres i stopień zobowiązania wiernych świeckich przez chrzest i bierzmowanie do apostołstwa

Sakramenty chrztu i bierzmowania, a jako źródła łaski i inne, zwłaszcza Eucharystia, uzdolniają, uprawniają i zobowiązują wiernych świeckich, czyniąc ich pełnoprawnymi członkami Kościoła Chrystusowego, do pełnienia jego posłannictwa. Spróbujmy odpowiedzieć na zasadnicze dla nas pytanie, mianowicie w jakim zakresie, kiedy i w jakim stopniu wierni świeccy są zobowiązani do czynów apostołskich?

⁴³ KK 33; DA 1, 3.

⁴⁴ Por. F. Hengsbach, *Das Konzilsdekret über das Laienapostolat*, Paderborn² 1967, 33.

⁴⁵ KK 11, 17.

⁴⁶ DA 3.

⁴⁷ KK 10, 11, 31. 34—36; DA 3.

⁴⁸ KK 48, 1; DM 1, 14.

⁴⁹ KK 40; DA 2.

1. Zakres obowiązków apostołskich wiernych świeckich

Wierni świeccy, którzy „są Kościołem”, pełnią, jeśli chodzi o jego przedmiot, cały apostołat Kościoła, który sprowadza się do uświęcania członków wspólnoty, do głoszenia Ewangelii, czyli niesienia zbawienia ludziom wszystkich kontynentów i wszystkich czasów oraz do uświęcania doczesności (*consecratio mundi*). Do zadań wiernych świeckich należy przede wszystkim uświęcanie doczesności, gdyż ta do nich niepodzielnie należy⁵⁰.

Dzieła tego wierni świeccy dokonują, działając w ramach uprawnień, jakie otrzymali przez uczestnictwo za pośrednictwem chrztu i bierzmowania w trzech funkcjach mesjańskich Chrystusa: kapłańskiej, profetycznej i królewskiej. Można więc powiedzieć, że zakres obowiązków apostołskich wiernych świeckich określają te trzy funkcje.

a) Na mocy funkcji kapłańskiej z chrztu i bierzmowania wierni świeccy są uzdolnieni i uprawnieni do następujących aktów⁵¹:

1. Do składania Bogu duchowych ofiar z całego życia i całej działalności w formie aktów kultu wewnętrznego, bądź też w formie kultu zewnętrznego w łączności z Ofiarą eucharystyczną lub poza nią; do czynnego udziału w modlitwach i liturgii Kościoła, zwłaszcza do czynnego udziału we Mszy świętej; do przyjmowania pozostałych sakramentów. Słowem, wierni świeccy są uzdolnieni i mają prawo do pełnego życia kultowego i sakramentalnego w Kościele.

2. Kapłaństwo ogólne wiernych daje im też pewne prawa w sprawowaniu niektórych sakramentów: w nadzwyczajnych okolicznościach mogą udzielać chrztu, rozdzielać hostie konsekrowane czyli udzielać Komunii świętej, asystować przy zawieraniu sakramentu małżeństwa, którego sami małżonkowie są szafarzami.

b) Uzdolnienia i uprawnienia wiernych świeckich płynące z funk-

⁵⁰ Zob. Y. Congar, *Sacerdoce et laicats devant leurs tâches d'évangélisation et de civilisation*, Paris² 1965, 286; tenże, *Laïc*, w: *Encyclopédie de la foi sous la direction*, wyd. H. Fries, t. II, Paris 1965, 450; J. — M. Porrin, *L'heure des laïcs*, Paris 1954, 37—40; C. Papali, *De apostolatu laicorum*, *Ephemerides Carmeliticae* 9 (1958) 141; A. Sustar, *Der Laie in der Kirche*, w: *Fragen der Theologie heute*, Einsiedeln² 1958, 534; Sam termin *consecratio mundi* jest wieloznaczny: np. J. Hamer tym terminem określa poświęcenie wszystkiego Bogu jako ofiary duchowej (*L'Eglise est une communion*, 165); w tym znaczeniu użyty jest też w *Lumen gentium* (nr 34).

⁵¹ Na temat aktów kapłaństwa powszechnego wiernych obszernie i wyczerpująco pisze Y. Congar, *Jalons pour une théologie du laïc*, 246—307; zob. też F. Klostermann, *Das christliche Apostolat*, 331—336.

cji profetycznej, w której uczestniczą przez sakramenty chrztu i bierzmowania ⁵²:

1. Prawo do przyjmowania i zachowywania nauki objawionej, prawo do przyswajania, rozwijania czyli wnikania w jej treść i stosowania w życiu (w tym celu są obdarzeni „zmysłem wiary”, który razem we wspólnocie zapewnia im bezbłądność w sprawach wiary); są zdolni i mają prawo wyznawać publicznie wiarę (homologia), czyli są zdolni dawać świadectwo wierze swoim życiem chrześcijańskim i słowem. Można więc powiedzieć, że wierni świeccy są zdolni przyjąć, pojąć i żyć prawdami, które Bóg objawił, a Kościół zachowuje i przekazuje światu, oraz są zdolni przekazywać innym to wszystko swoim chrześcijańskim życiem i nauczaniem słownym.

2. Wierni świeccy mają prawo propagować naukę urzędu nauczycielskiego Kościoła jako publicyści, badacze naukowi i pisarze; mogą też otrzymać misję nauczania jako profesorzy, katecheci i kaznodzieje, mogą też być powoływani do udziału w soborach i innych instytucjach kościelnych jako rzeczoznawcy i doradcy w sprawach politycznych, gospodarczych, społecznych, małżeńskich itp.

c) Wreszcie na mocy uczestniczenia przez sakramenty inicjacji w funkcji królewskiej Chrystusa wierni świeccy są zdolni ⁵³:

1. Panować nad samymi sobą oraz osiągnąć duchową wolność przez panowanie nad grzechem; są zdolni panować duchowo nad światem, służąc mu; mają prawo szerzyć królestwo Chrystusowe w świecie przez zaangażowanie się w dzieło stwórcze Boga, tj. we wszystkie dziedziny życia z zasady im tylko w pełni dostępne, jak polityka, ustawodawstwo, wychowanie, życie rodzinne, sztuka, medycyna itd.

2. Wierni świeccy jako pełnoprawni członkowie Kościoła mogą w pewnym stopniu uczestniczyć w kierowaniu własnym życiem duchowym. Nie jest to jednak udział we władzy w ścisłym znaczeniu tego słowa, ale raczej działanie członków wewnątrz wspólnoty.

Podsumowując możemy powiedzieć, że uprawnienia wiernych świeckich wynikające z ich uczestniczenia przez chrzest i bierzmowanie w trzech funkcjach Chrystusa i Jego Kościoła sprowadzają się do dwu grup: uprawnienia w zakresie życia chrześcijańskiego ⁵⁴ oraz udział w administrowaniu sakramentów i współdziałanie z władzą nauczycielską oraz władzą duchową Kościoła.

⁵² Zob. Y. Congar, *Jalons pour une théologie du laïcat* 367—453; F. Klostermann, *Das christliche Apostolat*, 336—338; E. Boularand, *Sacerdoce de l'Eglise, sacerdoce du baptisé*, *Revue d'Ascétique et de Mystique* 32 (1956) 387—388.

⁵³ Zob. Y. Congar, *Jalons pour une théologie du laïcat*, 314—366; F. Klostermann, *Das christliche Apostolat*, 338—341.

⁵⁴ Zob. Y. Congar, *Jalons pour une théologie du laïcat*, 149, 154.

Spróbujmy teraz odpowiedzieć na pytanie, które z tych uprawnień, albo raczej które akty spełniane na mocy tych uprawnień są obowiązkiem w ścisłym tego słowa znaczeniu, a które pozostają tylko prawem wiernych świeckich?

Zacznijmy od drugiej grupy. Teologowie są zgodni co do charakteru tych uprawnień, że są one z natury prawami hierarchii Kościoła, a wierni mogą z nich korzystać w dwu przypadkach:

1. w wyjątkowych okolicznościach (udzielanie chrztu, Komunii świętej, asystowanie przy zawieraniu związku małżeńskiego);

2. w zależności od mandatu czy misji kanonicznej otrzymanej od hierarchii (misja nauczania, głoszenia kazań, udziału w soborach i innych instytucjach kościelnych, sądownictwie itp.), której udzielenie uzależnione jest od posiadania odpowiednich kwalifikacji. Wtedy mandat hierarchii staje się nowym źródłem obowiązku, gdyż zobowiązuje do wypełnienia konkretnych zadań.

Inaczej rzecz się ma z aktami spełnianymi na mocy uprawnień grupy pierwszej. Niezależnie od tego, jak teologowie określają apostołat spełniony na podstawie powyższych uprawnień — apostołatem w szerszym znaczeniu, akcją katolików, apostołatem egzystencji chrześcijańskiej, apostołatem ogólnym chrześcijan, czy wreszcie apostołatem właściwym wiernych świeckich — jest pewne, że jest on obowiązkiem wszystkich chrześcijan⁵⁵.

Jasno na ten temat wypowiedział się P i u s XII w słowach skierowanych do uczestników I Kongresu Apostolatu Świeckich (r. 1951), oświadczając, że wszyscy wierni jako członkowie mistycznego Ciała Jezusa Chrystusa mają obowiązek dawania dobrego przykładu życiem prawdziwie chrześcijańskim w myśl słów św. Pawła Apostoła: „Bo jesteśmy Bogu miłą wonią Chrystusową wśród tych, którzy dostępują zbawienia, i tych, którzy giną” (2 Kor 2, 15). Wszyscy też mają obowiązek modlitwy nie tylko we własnych potrzebach, ale także w wielkich intencjach Kościoła⁵⁶. Z tego nie można jednak wyciągnąć wniosku, stwierdza dalej Papież, że wszyscy są powołani w jednakowej mierze do apostołatu w szeregach Akcji Katolickiej. Bóg nie dał wszystkim ani takiej możliwości, ani też zdolności⁵⁷.

Zdanie swoje P i u s XII powtórzył w przemówieniu do uczestników II Kongresu, kiedy między innymi powiedział: „Wszyscy członkowie Kościoła, jak już powiedzieliśmy w encyklice *Mystici Corporis*, są wezwani do współpracy w budowaniu i doskonaleniu

⁵⁵ Por. Y. Congar, *Sacerdoce et laicat*, 20; tenże, *Pour une théologie du laicat*, Études 256 (1948) 198; Ch. Baumgartner, *Formes diverses de l'apostolat des laïcs*, Christus 1957 nr 13, 28; K. Rahner, *Sendung und Gnade*, 407.

⁵⁶ Przemówienie *De quelle consolation*, AAS 43 (1951) 786—787.

⁵⁷ *Tamże*, 787.

mistycznego Ciała Chrystusa. Wszyscy są bowiem osobami wolnymi i wszyscy winni być aktywni”⁵⁸.

A więc apostołat życia chrześcijańskiego, który teologowie nazywają apostołatem właściwym wiernych świeckich, mają oni realizować całym swoim życiem, w każdym czasie, w każdym miejscu i wobec wszystkich. Doskonale wyraża to K. Rahner w swej tezie: „Każdy chrześcijanin jest wszędzie i zawsze apostołem już przez to samo, że jest chrześcijaninem”⁵⁹.

2. Stopień zobowiązania wiernych świeckich do czynów apostołskich

Pozostaje jeszcze do omówienia problem stopnia zobowiązania wiernych świeckich do pracy apostołskiej. Otóż teologowie zasadniczo poprzestają na stwierdzeniu, że wszyscy chrześcijanie, wszyscy wierni świeccy całym swoim życiem mają apostołować, a tylko nieliczni (F. Klostermann) próbują odpowiedzieć na pytanie czy apostołat ten jest sprawą wolnego wyboru, czy zobowiązaniem wiążącym w sumieniu, czyli obowiązkiem w ścisłym tego słowa znaczeniu.

Odpowiedź może być tylko jedna: wszyscy wierni świeccy są zobowiązani przez Boga w sumieniu do apostołatu swoim życiem chrześcijańskim. Nie można bowiem być chrześcijaninem, nie będąc apostołem i odwrotnie nie można być apostołem, nie realizując swojego chrześcijaństwa. Znamy już stanowisko K. Rahnera, który stwierdza, że nakazu apostołskiego wierni świeccy mają oczekiwać jedynie od Boga i swego sumienia⁶⁰. J.-M. Perrin pisze podobnie: „Obowiązek ten jest wypisany w sumieniu przez łaskę chrztu i bierzmowania”⁶¹. R. Aubert podsumowując badania teologów stwierdza, że teologowie akcentują dziś coraz silniej tezę, że odpowiedzialność za dzieło apostołskie Kościoła nie jest sprawą wolnego wyboru tych, którzy decydują się na uczestniczenie w owym dziele, lecz obowiązkiem wiążącym wszystkich, wypływającym z faktu przyjęcia przez nich chrztu i bierzmowania, przez które stali się czynnymi członkami Ludu Bożego, czyli Kościoła⁶². F. Klostermann oświadcza, że terminu „zobowiązanie” (*Verpflichtung*) używa w znaczeniu ścisłym, jako zobowiązanie przez Boga, jako zobowiązanie w sumieniu pod grzechem ciężkim, albo przynajmniej lekkim⁶³. Wierni świeccy mają i muszą spełniać swoje posłannictwo

⁵⁸ Przemówienie *Six ans*, AAS 49 (1957) 925—926.

⁵⁹ *Sendung und Gnade*, 399.

⁶⁰ Zob. wyżej przyp. 14.

⁶¹ *L'heure des laïcs*, 28.

⁶² *La théologie catholique au milieu du XXe siècle*, Tournai—Paris 1954, 56—57.

⁶³ Zob. *Das christliche Apostolat*, 542, 666.

gdziekolwiek się znajdują w Kościele i świecie, w każdym położeniu życiowym w stosunku do członków Ludu Bożego i nie będących jeszcze jego członkami⁶⁴. Wyznanie wiary jest tak powszechnym obowiązkiem, jak powszechną jest sama wiara. Wyznanie wiary jest bowiem warunkiem zbawienia⁶⁵.

Zaniechanie czynów apostołskich, niewykorzystanie uprawnień, które dają wiernym chrzest i bierzmowanie, godzi w sam byt chrześcijanina i jest wykroczeniem przeciw cnotom chrześcijańskim, pod które te uprawnienia podlegają, tj. przeciw wierze, nadziei, a zwłaszcza przeciw cnocie i przykazaniu miłości. Jest też wykroczeniem przeciw cnocie religijności, jest wykroczeniem przeciw cnocie wdzięczności i innym cnotom moralnym⁶⁶. Przy ocenie moralnej apostołatu wiernych świeckich trzeba jednak pamiętać, że jest on uwarunkowany z jednej strony darami naturalnymi i nadprzyrodzonymi, a z drugiej strony potrzebami, miejscem i warunkami w jakich jest realizowany⁶⁷.

Wierni świeccy, mając powierzoną sobie tak zaszczytną i tak obciążającą ich sumienie misję w Kościele i świecie (wobec siebie samych, wobec wszystkich ludzi i wobec doczesności), mają zarazem prawo domagać się od hierarchii tego wszystkiego, co jest konieczne do realizacji tego posłannictwa. Przede wszystkim mają prawo do słowa Bożego i do sakramentów świętych. W końcu mają prawo do tego, aby nikt im nie przeszkadzał w realizacji ich życiowego posłannictwa. „Poszanowanie roli laikatu należy do istoty kościelnej funkcji hierarchii”⁶⁸.

3. Stanowisko Soboru Watykańskiego II

Nauka Vaticanum II w tym wypadku pokrywa się ze stanowiskiem teologów. Zakres uprawnień i obowiązków apostołskich wiernych świeckich określają trzy funkcje: kapłańska, profetyczna i królewska, w których uczestniczą przez charaktery sakramentalne chrztu i bierzmowania.

⁶⁴ Zob. tamże, 790; K. Rahner, *Sakramentale Grundlegung des Laienstandes in der Kirche*, w: *Schriften*, t. VII, 349.

⁶⁵ J. Hamer, *L'Eglise est une communion*, 141.

⁶⁶ F. Klostermann, *Das christliche Apostolat*, 857, 551, 556.

⁶⁷ Zob. C. Dillenscheider, *Le dynamisme de nos sacrements*, 72; por. Y. Congar, *Jalons pour une théologie du laïcat*, 155, 266; K. Rahner, *Sendung und Gnade*, 408.

⁶⁸ Zob. E. Schillebeeckx, *Le Christ, sacrement de la rencontre de Dieu*, 242; Pius XII, *Przemówienie Six ans*, 926; zob. Y. Congar, *Le respect de l'apostolat des laïcs chez les prêtres et les religieux*, w: *Sacerdoce et laïcat*, 267—293.

Na mocy funkcji kapłańskiej wierni są zdolni i mają obowiązek składania Bogu duchowych ofiar z całego swego życia i z całej swej działalności, a także mają obowiązek żyć pełnym życiem sakramentalnym i modlitewnym Kościoła (KK 34). Natomiast funkcja profetyczna, wyposażająca wiernych w zmysł wiary, aby byli zdolni przyjąć naukę Kościoła, trwać przy niej i wnikać w nią oraz w pełni stosować w życiu, uzdolnia i zobowiązuje do wyznawania wiary przez akty świętego życia, a także do wyznawania słownego w swoim otoczeniu (KK 35). Dobry apostoł nie ogranicza się tylko do świadectwa życia, ale szuka okazji, aby głosić Chrystusa słowem czy to niewiernym, czy wiernym (DA 6). Wreszcie funkcja królewska uzdolnia i zobowiązuje do starania się o stan królewskiej wolności przez zaparcie się siebie i życie święte. Zobowiązuje także do służby Chrystusowi w bliźnich i do szerzenia królestwa Chrystusowego w świecie czynem chrześcijańskim oraz do kształtowania w duchu Chrystusowym doczesności (KK 36), co z kolei staje się źródłem nowych obowiązków, mianowicie poznawania natury, wartości i przeznaczenia całego stworzenia (KK 36).

Według nauki soboru (KK 34—37, DA 36) wierni świeccy są zobowiązani do pracy nad uświęceniem własnym, do poświęcania świata Bogu i uświęcania ludzi (funkcja kapłańska), do nauczania przykładem i słowem wszystkich ludzi (funkcja profetyczna), do przepajania duchem ewangelicznym wszystkich wymiarów doczesności (funkcja królewska).

Obowiązek czynów apostołskich, które sobór utożsamia z życiem chrześcijańskim, jest powszechny: „Na wszystkich wiernych świeckich spoczywa zaszczytny obowiązek przyczyniania się do tego, aby Boży plan zbawienia coraz bardziej rozszerzał się na wszystkich ludzi wszystkich czasów i wszystkich miejsc na ziemi” (KK 33). Ponadto wierni świeccy apostołatowi mają poświęcać wszystkie swe siły, tj. uzdolnienia naturalne i nadnaturalne (KK 33).

Wierni świeccy mają obowiązek apostołowania pod sankcją całkowitej nieprzydatności i nieużyteczności: „taka wielka jest w tym Ciele więź i zespolenie członków, iż członka, który nie przyczynia się według swej miary do wzrostu Ciała, należy uważać za nieużytecznego tak dla siebie, jak dla Kościoła” (DA 2).

Należy jednak pamiętać, że wierni świeccy mają nie tylko obowiązki, ale także prawa w Kościele. Nade wszystko mają prawo do pełnienia swej apostołskiej misji i do otrzymywania od swych duszpasterzy duchowych dóbr Kościoła, tzn. słowa Bożego i sakramentów. Dalej mają prawo przedstawiać pasterzom swoje potrzeby i życzenia. Sobór przyznaje także wiernym możliwość w zależności jednak od wiedzy, kompetencji i autorytetu, zabierania głosu w sprawach, które dotyczą dobra Kościoła, co w pewnych okolicznościach może być obowiązkiem (KK 37).

* * *

Chrystus staje się normą działania apostolskiego dla wszystkich chrześcijan z tej racji, że są oni z Nim zjednoczeni przez sakrament chrztu i bierzmowania. Wierni przyjmując sakramenty, otrzymują przez nie nowy sposób bytowania w Chrystusie i Jego Kościele. W ten sposób Chrystus staje się źródłem i zasadą ich chrześcijańskiego życia, które w swej naturze jest apostolskie.

Rozumowanie teologów nie budzi zastrzeżeń, wszyscy są zgodni, że sakramenty chrztu i bierzmowania są podstawą obowiązku apostolskiego wiernych i to nie tylko w łasce sakramentalnej, ale także w charakterach sakramentalnych, dających udział w trzech funkcjach mesjańskich Chrystusa. W stosunku do teologii Akcji Katolickiej stanowi to rzeczywisty postęp, gdyż ta źródło obowiązku apostolskiego upatrywała tylko w łasce, a zwłaszcza w przykazaniu miłości i mandacie hierachii. Czyli w tym wypadku wyraźnie był niedoceniony charakter sakramentalny, którego miejsce niejako zajmował mandat lub inny akt prawny. W świetle tego muszą być także zmodyfikowane twierdzenia teologów utrzymujących, że dopiero bierzmowanie zobowiązuje do pracy apostolskiej. Jest to bowiem zbyt prawnicze podejście do tego zagadnienia.

Różnice pomiędzy poszczególnymi wypowiedziami teologów widoczne są tylko w punkcie wyjścia w dowodzeniu. Y. Congar wychodzi od stwierdzenia, że konsekracja otrzymana w sakramentach chrztu (i bierzmowania) jest podstawą obowiązku apostolskiego. Teolog ten mówi szczegółowo o trzech funkcjach, w których wierni uczestniczą mocą konsekracji sakramentalnej, co umożliwi określenie zakresu obowiązków. F. Klostermann zakładając, że źródłem i normą wszelkiego działania jest byt, dochodzi do wniosku, iż podstawą obowiązku apostolatu wiernych jest jego przyczyna formalna, czyli konsekracja otrzymana w chrzcie i bierzmowaniu. K. Rahner wykazuje ponadto, że byt jest nie tylko zasadą działania, ale także w nim tkwi nakaz. Inni wychodzą od pojęcia łaski — daru, treści bytu chrześcijanina, która z natury jest dynamiczna i jako dobro wspólne domaga się rozwoju i przekazania innym. Zresztą wszyscy podkreślają zobowiązujący charakter łaski sakramentalnej.

Można więc powiedzieć, że teologowie w pełni dostrzegli rolę sakramentów w życiu Kościoła i każdego wiernego; ukazali bowiem apostolski charakter życia sakramentalnego wiernych świeckich, określili zakres ich uprawnień i obowiązków apostolskich oraz stopień tego zobowiązania. Ma to wielkie znaczenie praktyczne. Dowartościowane bowiem zostały takie podstawowe pojęcia teologii życia wewnętrzznego, jak powołanie, zaangażowanie i naśladowanie.

Nauka teologów znalazła pełne uznanie w dokumentach II Soboru Watykańskiego i to nie tylko w odniesieniu do obowiązku aposto-

skiego wiernych, ale także w zastosowaniu do teologii moralnej. Sobór bowiem ukazał Chrystusa w centrum teologii moralnej i polecił jej odnowę przez powrót do źródeł, to jest do chrześcijańskiego esse w Chrystusie (DFK 16).

DIE VERPFLICHTUNG DER GLÄUBIGEN ZUM APOSTOLAT

Der Artikel weist eine Zweigliederung auf: Im ersten Teil handelt er von der Lehre der zeitgenössischen katholischen Theologen und des II. Vatikanischen Konzils über die Taufe und Firmung als Quelle der Apostolatsverpflichtung der Laien. Indem die Theologen das Laienapostolat mit dem christlichen Leben identifizieren, schliessen sie das Mandat der Hierarchie als Basis der apostolischen Verpflichtung aus. Die erste und *grundsätzlichste* Quelle der apostolischen Verpflichtung ist das Sakrament der Taufe (und Firmung), präzisiert gesagt: die Charaktere und sakramentalen Gnaden jener Sakramente, zwei wesentliche Elemente eines neuen esse des Menschen in Christus und seiner Kirche. Das neue Sein in Christus stellt den Grund der Sendung und Apostolatsverpflichtung der Laien dar. Nicht also der juristische Akt der kirchlichen Hierarchie, sondern die Konsekration und die in den Initiations sakramenten empfangenen Gnaden sind die Quelle der Apostolatsverpflichtungen der Gläubigen. Im Hinblick auf die Theologie der Katholischen Aktion stellt das einen grossen Fortschritt dar.

Im zweiten Teil gibt der Artikel eine Antwort auf die Frage: in wiefern und wie weit sind die Laien zur apostolischen Arbeit verpflichtet. Weil ihr Apostolat eine Teilnahme an der Sendung der Kirche, nicht aber Hierarchie ist, fällt er hinsichtlich des Objekts mit dem Apostolat des Mystischen Leibes Christi zusammen: sie sollen namentlich zu ihrer eigenen Heiligung beitragen, an der Heiligung der Gemeinschaftsteilnehmer arbeiten, das Evangelium der Welt bringen und sie heiligen (*consecratio mundi*). Vor allem macht das letzte Werk die Pflicht der Laien aus. Sie vollziehen es, indem sie im Bereich der Berichtigung handeln, die ihnen durch die Teilnahme an der Konsekration welche sie in den Sakramenten der Taufe und Firmung erhielten, und zwar: der priesterlichen, prophetischen und königlichen Funktion Christi. Die priesterliche Funktion verpflichtet sie zum vollen Kult und sakramentalen Leben; die prophetische Funktion — zur Annahme der Lehre der Kirche, zum Befürworten des Glaubens durch das christliche Leben und lebendige Wort: die königliche Funktion — zum Gewinn der Freiheit der Gotteskinder und zur Heiligung der Welt durch ein Engagement am Schöpfer- und Heilswerk Gottes. Dieses Apostolat sind die Laien verpflichtet im gewissen Sinn immer, überall und hinsichtlich aller zu verwirklichen. Sie dürfen es individuell oder organisiert tun. Von anderen Berechtigungen, die sie aus Anlass der Teilnahme an den drei Funktionen haben, dürfen sie entweder bei besonderen Umständen (Spendung der Taufe, Kommunion, Assistenz bei der Eheschliessung) Gebrauch machen, oder auch dann, wenn sie dazu rechtens von der kirchlichen Behörde berufen werden, z. B. zum Unterricht, Predigen, zur Teilnahme am Konzil oder einer anderen kirchlichen Institution. In dieser Hinsicht wird der juristische Akt, das Mandat eine neue verpflichtende Quelle.